

Torej prevladuje še v takih krogih mnenje, ki je pa menda umetno sugerirano, da se bo kranjsko šolstvo povzdignilo, ako se le učiteljstvo ravna strogo »po danih postavah, razpisih, oziroma odlokih.«

Višjim oblastim se pa nemara ni treba držati strogo danih predpisov in zakonov, s tem se ne povzdigne šolstvo. Zakaj v povzdigo šolstva je menda neobhodno potrebno, da ne razpisujejo služb leta in leta, da določajo že mesece in mesece prej, kdo zasede to ali ono boljše mesto, da trpe v šolskih poslopih tuje gospodarje itd. itd.

Šolstvo se bo gotovo tudi povzdignilo, ako se le učiteljstvo strogo ravna po urniku ter ne teži po prostih urah, po prostih dnevih. Ljuba naivnost! V večjo povzdigo šolstva pa menda služi tudi to, da so razredi prenapolnjeni, da so šolske stavbe pravi pravcati svinjaki, da prevladujejo posebno po Kranjskem enorazrednice itd.

Da se pa celo najvišji gosposki ni treba ravnati po izdanih odlokih, to menda ne služi v povzdigo šolstva. Tako nam je na primer deželni šolski svet kranjski že davno obljubil potrebna berila za ponavljalno šolo. Kranjski in štajerski deželni šolski svet sta že davno s posebnim odlokom nannila podrejenemu učiteljstvu, da se l. 1903. (reci l. tisočdevetstotri) vršita deželni učiteljski skupščini. A odloka sta se menda izgubila. Zakaj, nočemo razmotrivati.

Glavni vzrok nazadovanja šolstva sploh, posebno pa ljudskega, je edino le prav pogodil najvišji naš šef, sam pl. Hartel. Izrazil se je dne 29. novembra 1904 učiteljski deputaciji, ki je prišla intervenirat radi sankcije ravnokar sklenjenega zakona na Nižjeavstrijskem za izboljšanje učiteljskih plač:

»Slaba plača odvrta učitelje od njih glavnega dela, in le naravna posledica je, da uporabljajo svojo glavno moč, ki bi morala služiti šoli, za postranske posle. Škoda trpi šola in splošnost, in svojo pažnjo bom obračal na odstranitev tega zla.«\*)

To so prave besede, izgovorjene na pravem mestu. Tu je iskati pravega vira nazadovanja našemu šolstvu. § 55. šolskih zakonov je edini in glavni pogoj, ki odvisi od njega ves napredek avstrijskega šolstva. Kadar izvedejo ta že sankcionirani §, tedaj šele lahko porečemo: Sedaj se je pričela zlata doba našemu šolstvu!

Druga rak-rana, ki uničuje šolstvo, so naši zastareli šolski zakoni. Kje li dobite še takih prapopotnih zakonov, kakršen je n. pr. zakon o naših slavniš krajnih šolskih svetih in o krajnih šolskih nadzornikih? O tej zadevi pisati bi se pač reklo, vodo nositi v morje. Ako bi bilo našim višjim oblastim v resnici kaj do povzdige šolstva, do povzdige kulturnega nivoja avstrijskih narodov, bi v prvi vrsti preskrbele, da izvedejo moderno, zahtevam sedanjega veka ustrežajočo reformo šolstva.

Ali kakor kažejo vsa znamenja, hočejo merodajni faktorji še to trohico svobode, ki jo imamo v šolskih zakonih, izločiti ter ustvariti nekaj takega, zaradi česar bo vezano učiteljstvo, kakor tudi šolstvo sploh v tako tesne sponse, da bo gibalo samo še kot stroj, po gotovih, strogo umerjenih

predpisih. Individualnost ne bo imela tu pač nikakega poda več. Ubili bodo življenje!

Veda sicer trdi trdovratno, da ni samo smatrati človeka za mrtev stroj, ki ga lahko navijamo in ravnamo po svoji volji, a vkljub tej tako jasni resnici se roga ravno oni živelj, ki tvori naše zakonodajstvo, tej vedi in zahtevi po izboljšanju naših šolskih zakonov v ravnokar označenem smislu.

Vzrok temu nazadovanju je iskati edino-le v tem, da živi ta živelj najmirneje tedaj, dokler so narodi v onem duševnem stanju, ko se ne zavedajo svoje samostojnosti in svoje moči.

Naša naloga pa bodi, zbudjati ravno v teh slojih spoznanje in samostojnost.

Prihodnost je v naših rokah!

## Nekoliko o goriških razmerah.

Z veliko napetostjo je pričakovalo goriško učiteljstvo letošnjega zasedanja našega deželnega zbora; pričakovalo je, da rešijo naši deželni očetje učiteljstvo bede, ki je danes tako silna in velika, kakor ni bila mogoče nikoli prej. Vsi ljudje višajo cene raznim pridelkom in izdelkom, a za učiteljstvo se ne zmeni nihče; nihče ne vidi, da rastejo z onimi poviški na cenah tudi naši izdatki. Poviška pa od nikoder nobenega! Nihče se ne zavzame za nas! Učiteljstvo mora segati po zadnjem pomočku, da ne umrje lakote, po posojilu. Naredi dolg in misel na vračanje ga muči noč in dan. Učitelj samec komaj izhaja; poročen in še z družino — umira. Nobenega nimamo, ki bi nam pomagal, ker tisti, ki zoblje iz polnih jaslí, noče vedeti, kako hudo je umirati lakote. Vsi se nam smejejo v brk in pravijo: Saj ni še tako hudo, bo že Bog dal bolj! Pomoči pa le vendar ni od nikoder. — Kaj hočemo, da nas reši Berbuč, ki ima penzije okolo 6000 K in od dež. odbora dobi še 4000 K za malenkostne seje, pri katerih si naši gospodje odborniki uravnavaajo ure; kaj hočemo, da nam pomaga Gregorčič, ki ima mastno plačo za nikakršno delo; hočemo li, da vidi našo bedo Bolko, ki je siromak zakopan v denar; hočemo, da nas reši Grča, ki vleče mastno župnikovo plačo; kaj naj vidi našo bedo Lapanje ali veleposestnika in kapitalista Jakončič in Klančič, ali mogoče advokati in dobro plačani državni referenti? Ne, dragi tovariši! Oni nočejo videti naše bede, ker se jim godi dobro in sede pri mizah, ki se šibe pod težo dobrih jedi. Oni vlačijo učiteljstvo za nos, kar že lahko vidi vsakdo. In mi smo slepi, da ne vidimo tega!

Naša dežela je dežela neverjetnosti, pravi unikum v vsi stari Avstriji. Pri nas se gode stvari, ki jih ne morejo verjeti drugi deželani, in vendar so fakta. Vse dežele imajo deželne šolske zaloge, pri nas ga ima vsak okrajček zase! Kdo je temu kriv? Bivši deželni poslanci, ki so mislili pred tridesetimi leti, da se Slovenec na Primorskem pogrezne v zemljo ali da se vsaj ne pomnoži po številu.

Doklade in poviške sme nalagati le dežela in občina, ne pa okraji, in tako ostanemo vedno pri starem. Lahki bi povišali, če bi doplačali okraji; naši bi povišali, če bi imeli deželni šolski zalog. In tako se strinjajo med seboj v tem, da naj ostane le pri starem; če bi pa ravno učiteljstvo zahtevalo poviška, mu ga pokažejo v obliki novega načrta zakona, ki je že prej pokopan, preden za-

\*) Dobesedno je govoril naučni minister tako-le: »Durch die schlechte Besoldung werden die Lehrer von ihrer Hauptarbeit abgedrängt und es ist eine natürliche Folge, daß dadurch ihre Hauptkraft, die dem Dienste der Schule gewidmet sein sollte, für den Nebenerwerb verwendet wird. Den Schaden trägt die Schule und die Allgemeinheit, und werde ich mein Augenmerk auf die Beseitigung dieser Übelstände richten.«

gleda luč tega grešnega sveta. Nič ne de, če se pri tem tudi malo urežejo s svojo temeljitostjo! Natihoma in za kulisami si veselo segajo v roke — Lah in Slovenec — kleta sovražnika nepotrebnega učiteljstva, ki je tisto zlo, brez katerega bi po njih mnenja tudi lahko obstojal svet. Učiteljstvu nalagajo vsi vso mizerijo vse dežele na hrbe, da omaguje in peša dan na dan, dokler ne opeša, če ne bukne prej vulkan...

Letošnje leto tedaj so prejeli v goriškem dež. zboru po dolgem fižolkanju in mečkanju naši vrli poslanci načrt zakona, ki v svoji juridični gotovosti ne postane nikoli zakon. Pri nas nima pravice okraj nalagati naklad na užitinino vina, piva itd., to jim je nekdo povedal v drž. zboru, a oni so vkljub temu sprejeli zakonski načrt, samo da so vrgli bednemu učiteljstvu malo peska v oči.

»Gorica« je hitro obelodanila, da so v deželnem zboru prejeli načrt, s katerim se določa povišek učiteljstvu, zraven pa je hinavsko namrdnila svojim »bravcem«: nič bat', saj ne bo potrjen! In vendar se dobi učitelj, ki hoče biti politik, ki trdi, da bo zakon sankcioniran. »Nikoli!« je rekel neki poslanec. In to je gotovo!

Učitelj-poslanec Falconer se je izkazal res dobrega! In o tem molčimo! Faidutti je tudi molčal, da je dobil za svoja konsumna društva podporo. Njegova dolžnost bi bila, da bi se potegnil kakor se je furlanski kmetiški poslanec za tisti tako oboževani dež. šolski zalog. Furlanske kmetiške občine bi bile na dobičku 15%. Toda Faidutti je sit, ker je prošt. Kmet, učitelj naj trpi!

K nam bi bilo treba osla, ki govori o njem narodna pravljica. Tega naj bi prignali v deželni zbor. Pa kaj — vse zlato bi ulovili poslanci v svoje cilindre, a nam bi ostalo beraštvo!

## Iz naše organizacije.

### Štajersko.

**Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj** ima glavno zborovanje dne 6. januarja 1905 ob 9. uri dopoldne v deški okoliški šoli v Celju po nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Petje. 3. Društvene zadeve in nasveti. 4. Letna poročila: a) tajnika; b) blagajnika; c) arhivarja. 5. Volitev odbora za leto 1905. 6. Določitev časnikov in knjig, ki se imajo naročiti za 1905. 7. Iz šolske prakse. — K prav številni udeležbi vljudno vabi v imenu odbora

Armin Gradišnik, t. č. predsednik.

**Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo** zboruje dne 8. prosinca ob eni popoldne v Šmarju. Na dnevnem redu so: 1. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo. 2. Volitev novega odbora. 3. Poročila: a) O šolski zgodovini, govori Fr. Ferlinec; b) O disciplinarnih sredstvih, govori Fr. Zopf. 4. Iz šolske prakse — žreb. 5. Slučajnosti. K obilni udeležbi vljudno vabi

odbor.

**Slovenjebistriško učiteljsko društvo** zboruje v četrtek, dne 5. prosinca 1905, ob polu 11. uri predpoldan v Slov. Bistrici ob nastopnem vzporedju: 1.) Zapisnik in dopisi. 2.) Predavanja, predlogi in nasveti. 3.) Poročila: a) o društvenem delovanju v preteklem letu; b) o blagajničnem stanju društva. 4. Volitev novega vodstva. 5. Slučajnosti.

**Učiteljsko društvo za konjiški okraj** zboruje v četrtek, dne 5. januarja 1905, ob polu 11. uri dopoldne v Konjicah po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Društvene zadeve. 4. Predavanje g. L. Serajnika o lepopisji po modernih načelih. 5. Vprašalna skrinjica. 6. Predlogi in nasveti. Pred zborovanjem je petje. Zato prosim gdč. pevke in g. pevce, da si doma pregledajo pesem »Pozimi iz šole« (Mohor. pesm., I., št. 54). Eno uro pred zborovanjem je pevka vaja v čitalnici.

odbor.

**Slovenjegraško učiteljsko društvo** je zborovalo dne 4. decembra t. l. Predsedništvu se je posrečilo pridobiti gosp. dr. Pollacka, da bo v daljšem ciklu predavanj razpravljaj v našem društvu o šolski higijeni.

Misel, za razpravljanje strokovnih vprašanj pridobiti veččake, se nam zdi srečna in vredna posnemanja. Ako hoče delo prevzeti kak član društva, mu je treba veliko truda in skrbne priprave in vendar — čim bi želel kdo kako pojasnilo in bi bilo treba odgovarjati stavljenim vprašanjem, bi prišel predavatelj v zadrego. Prvo predavanje nas je jako zadovoljilo. Največ bo hasnila pač diskusija po vsakokratnem predavanju.

Prav umestna stalna točka dnevnega reda naših zborovanj je pregled in ocena novoizšlih pedagoških in metodiških knjig po društvenem predsedniku, priznanem izvedencu v strokovni literaturi. Da se časih ozre tudi na polje slovenske književnosti sploh ter priporoča to pa ono knjigo ali literarno podjetje, za to mu gre še posebej hvala. Kvasu je treba, in če bi nekateri v svoji brezbriznosti izgubili ves smisel in vse zanimanje za nove pojave v našem slovstvu, za napredek naše kulture sploh. Po našem mnenju bi moralo biti povsod poročilo o novjših pojavih naše mladinske pedagoške in metodiške književnosti vedno na dnevnem redu društvenih zborovanj.

Društvo je izgubilo dva člana. Tovariš Job je preminul v cvetu svojih let. Zalujemo za dobrim, ljubeznivim tovarišem, ki nas je kot izredno nadarjen muzik često razveseljeval s svojo umetnostjo. Tovariš Purkart je ostavil naš okraj, preselivši se v Zibiko. Pogrešali bomo — vrlega tovariša. Na novo sta pristopila društvu gdč. Janša iz Št. Ilja in tovariš Korže iz Slovenj Gradca.

Prihodnje zborovanje — občni zbor — se vrši dne 6. januarja t. l.

**Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj** je zborovalo dne 8. grudna 1904 v Celju ob jako obilni udeležbi; zbralo se nas je okolo 40, med temi kot gost gdč. Kolnikova iz Radeč. Po običajnem predsednikovem pozdravu se prečita zapisnik ter se preide k društvenim zadevam. Gosp. predsednik naznanja, da sta poslala g. župnik Kos in nadučitelj Knaflič vsak po 2 K kot članarino za tekoče leto. Nadalje bodri tovariše k obilnemu pristopu k »Samopomoči« in k uspešnemu delovanju v prilog zgradbe učiteljskega konvikta. Za izvojevanje pravice, da se povrnejo stroški članom stalnega konferenčnega odbora se dovoli, da tudi naše društvo prispeva nekaj za povrnitev stroškov, ki so nastali zaradi izposlovanja zgoraj omenjene pridobitve. — Savinjsko čebelarsko društvo vabi k pristopu, tov. Kopic nam pa naznanja, da je dobil 387 snopičev po 60 h »Österreich in Wort und Bild.« Nadalje se vzame na znanje izposlovanje novih pravnih razmer bukovinskega in goriškega učiteljstva, ki so jih dosegli s solidarnim postopanjem omenjenega učiteljstva. Prečita se dopis tovariša Monscheina, zadevajoč zedinjenja »Bunda« in Verbanda« v enotno štajersko »Zavezo«; predlaga se, da se naš predsednik pooblasti, da on zastopa v tem oziru naše slovenske težnje. Nato je prednašal tov. Petriček, »kako in kaj se zamore pri obstoječih razmerah risati po novi metodi na vseh kategorijah ljudske šole«. V občo zadovoljnost je rešil gosp. podavatelj svojo nalogo! Pokazal nam je res, kako lahko doženemo izvrstne uspehe brez barvane krede in drugih, razmeroma dragih risalnih pripomočkov. Vnela se je precej živahna debata, vsi so se strinjali v polni meri z referentom.

## Književnost in umetnost.

„Zvonček“ prinaša v 1. številki to-le lepo vsebino: 1. Badnjak. Fran Žgur. Romanca. 2. Siroti. Andrej Rapè. Povest s podobo. 3. Ah, to je slo... Ivo Trošt. Povest s podobo. 4. Mladi šolarček. S. E. Pesem. 5. Mladi voznik. Juraj Pangrac. Povest. 6. Mir ljudem na zemlji. Podoba v barvotisku. 7. Mirini prijatelji. F. G. Hrastničan. Povest. 8. Božja žabica. Ivo Blažič. Basen. 9. Solza in smeh. E.